

Trots OP Israel?

Ik zie alleen
maar dingen
waar je
niet trots op
kunt zijn

Tot haar zesde woonde regisseur Dana Nechushtan (39) in een kibboets, daarna verhuisde ze naar Nederland. De verhouding met haar geboorteland ligt gecompliceerd en 'vechten tegen de bekrompen wereld' werd een belangrijk thema in haar werk. Niet alleen in *Nachtrit* en *Dunya & Desie*, maar ook in haar nieuwe, ontroerende tv-serie over Annie M.G. Schmidt. INTERVIEW **HILDE POSTMA** FOTOGRAFIE **BRENDA VAN LEEUWEN**

'Annie

heeft zo'n heftig en emotioneel leven gehad. Wij zien haar graag als lieve oma, maar haar leven was ook een groot, ontroerend liefdesverhaal. Haar man Dick was haar grote liefde, maar hij maakte haar gedeeltelijk ook kapot. Hij werd depressief, wilde alleen nog maar dood. En zij deed het grootste offer dat er is: zij hielp hem daarbij. Ook haar eigen verhaal is aangrijpend, uiteindelijk is ook zijzelf uit het leven gestapt. Dat is iets wat maar weinig mensen weten, ook al is zij nationaal cultuurgood. Over haar leven hebben we een ontroerende serie gemaakt. Het is ook een hele vrolijke serie hoor, vol zang en dans. Maar niemand die hem tot nu heeft gezien heeft het droog gehouden. Ik heb drieënhalf jaar aan de serie gewerkt. Het is alsof ze familie van me is geworden, ik ben heel veel van haar gaan houden. Dat is wel grappig, want als ik haar in het echte leven had gekend, had ik waarschijnlijk afstand gehouden. Ze was namelijk ook een heel heftige en pinnige vrouw.

DE KIBBOETS: NET EEN CAMPING

Ik heb zelf ook wel heftige periodes in mijn leven gekend. Mijn vader is joods, hij is in 1933 met zijn ouders op de laatste boot vanuit Duitsland naar Palestina gevlucht voor het Hitler-regime. In de jaren zestig ging mijn – eveneens joodse – moeder vanuit Nederland ook die kant op. Inmiddels was Palestina al omgedoopt tot Israël, door de VN. Mijn moeder ging als verpleegster in een ziekenhuis werken. Daar ontmoette ze mijn vader, hij lag er met een hernia. Ja, het is het clichéverhaal van een jong joods meisje dat naar Israël vertrekt en verliefd wordt op een kibboetznik. Mijn vader had toen al twee kinderen uit een eerder huwelijk en woonde in een kibboets in Midden-Israël, bij Afula.

In die kibboets ben ik geboren. Met mijn ouders en mijn zus, die drie jaar ouder is, woon-

de ik in een heel klein wit huisje. Met een prachtig uitzicht over de groene vallei. In februari en maart zag de hele omgeving oranje van de klapprozen: te mooi om waar te zijn. Voor kinderen was het kibboetsleven net een camping: we konden overal spelen, in bomen klimmen, ravotten. En we deelden alles: er was één keuken, één eetzaal, één tv. Als je kind bent, is dat leuk. Maar voor mijn moeder was het kibboetsleven hard. Je hebt nooit iets voor jezelf: alles is van de kibboets. En mijn moeder moest, als ze terugkwam van haar werk in het ziekenhuis, ook nog helpen in bijvoorbeeld de keuken of de eetzaal. Mijn vader doceerde aan de universiteit van Haifa. Hij deed ook werk voor de gemeenschap, maar voor hem was dat niet zo'n probleem: hij is een kibboetznik in hart en nieren. Maar mijn moeder ervoer het leven daar als een gevangenis. Uiteindelijk kon zij het niet volhouden. Toen ik zes was, vertrok ze met mijn zusje en mij naar Nederland. Mijn vader zou later komen. Dat deed hij ook. Maar mijn vader kon niet zonder Israël en de kibboets leven. Toen ik twaalf was, is hij alleen teruggegaan.

Mijn ouders hebben mij eigenlijk nooit gezegd dat ze zouden gaan scheiden, alleen dat mijn vader tijdelijk naar Israël terugging. Maar de dag dat hij vertrok, wist ik: dit is slecht nieuws, heel slecht. Het beeld dat hij wegliep, staat nog steeds op mijn netvlies gegrift. Nee, hij is nooit meer teruggekomen. Pas later kwamen mijn zus en ik erachter dat hij een vriendin had. Ja, mijn ouders hadden dat beter kunnen vertellen natuurlijk. Maar uit een soort onhandigheid hebben ze dat niet gedaan. Ik denk dat mijn moeder er zelf niet aan wilde. Zij heeft het heel zwaar gehad met de scheiding. Daardoor kon ze de opvoeding van mij en mijn zus eigenlijk niet goed aan. Misschien was het in reactie daarop: ik werd een heel wild kind. Onhandelbaar. Zó erg dat ik zelfs niet meer WA-verzekerd was – omdat ik alles kapot maakte. Toen ik zestien was, ben ik van school getrapt en naar een pleeggezin in Amsterdam gestuurd. Heel raar, maar daar was mijn opstandigheid op slag over. Ik had niets meer om me tegen af te zetten, ik voelde me meteen zo thuis in Amsterdam. Al mijn boosheid was ik in één keer kwijt.

NIET KUNNEN MEEPRATEN OP HET SCHOOLPLEIN

Wat van grote invloed op mij is geweest: mijn moeder is een echte antroposofe – dat heeft ze van haar ouders ►

'Mensen om me heen dachten: er is een politiek regisseur opgestaan. Toen ben ik heel bewust een serie voor Joop van den Ende en Veronica gaan maken'

Op de ijskast hangen affiches van films en series die Dana heeft gemaakt

Dana, haar man Franky en de kinderen Saro (4) en Ivy (3)

meegekregen. Ik ging dus naar de Vrije School. En ik mocht géén tv kijken, omdat dat de verbeelding zou ondermijnen. Ik was een jaar of drie, vier – toen ik met de kinderen in de kibboets *Bambi* wilde kijken. Mijn moeder sleurde mij bij het scherm weg! Ja, vreselijk vond ik dat. Later in Nederland op het schoolplein was het ook erg: ik kon nooit meepraten. De klassiekers kreeg ik door mijn moeder wel binnen: ze nam me mee naar toneel – en naar films van Marlene Dietrich bijvoorbeeld. En naar *Una Giornata Particolare*, dat vind ik nog steeds de mooiste film die ik ooit gezien heb. Nu vindt mijn moeder het wel erg dat ze zo dogmatisch was, hoor. Toen ik 21 was, heeft ze het wel goed gemaakt met me: zijn we samen naar *Bambi* geweest. En ze zegt weleens: “Zou je wel regisseur zijn geworden als ik het anders had gedaan? Ik denk het niet.”

Al vrij jong wist ik wat ik écht wilde: regisseren. Verhalen vertellen! Vanaf het moment dat ik in Amsterdam kwam, heb ik alles op alles gezet om dat te gaan doen. Ik regelde een camera om een film te maken, als eindwerkstuk voor de Vrije School. Filmpjes maken is nu vrij normaal onder jongeren, maar daar had je toen echt doorzettingsvermogen voor nodig: een camera bemachtigen was al heel wat. Na school meldde ik me aan bij de Filmacademie. Er waren maar tien plekken voor regisseurs in de richting fictie – en honderden aanvullingen. Ik ben aangenomen omdat ik toen al wist te vertellen waar mijn eindexamenfilm over zou gaan. Vier jaar later studeerde ik inderdaad af met die film: *Djinn*. Het gaat over een Israëliëse soldate die in een grot schuilt en daar een Palestijnse verzetsstrijder tegenkomt. Zij schiet hem dood, door een misverstand. De Israëliërs in haar omgeving zien dit als een heldendaad, maar zijzelf wordt verteerd door schuldgevoelens. Die verzetsstrijder komt bij haar terug als *djinn*, als geest dus, hij neemt haar mee in zijn leven. De film weerspiegelt mijn gecompliceerde verhouding met Israël. Hij heeft tot veel commotie geleid: zowel Palestijnen als Israëliërs vinden dat ze als te gewelddadig worden neergezet. Het is wel grappig, want de film heeft de hele wereld rondgereisd, ik heb er een studenten-Oscarnominatie voor gekregen, maar in Israël is hij nog nooit vertoond. Ja, het is zó typisch voor dat land!

TOTAAL MISLUKT DEBUUT

Voor mij was de film uiteindelijk heel belangrijk. Hij heeft veel deuren voor me geopend. Het schooljaar was nog niet voorbij of ik had al zes aanbiedingen om te regisseren. Mensen om me heen dachten: er is een politiek regisseur opgestaan. Maar ik ben daarna heel bewust een serie voor Joop van den Ende en Veronica gaan maken: *20 plus*. Puur omdat ik daar het vak kon leren en veel vlieguren kon maken. En ik heb daar mijn man ontmoet: Franky. De mooiste en liefste

man van Amsterdam. Hij speelde als acteur in die serie. Daarna heb ik voor de VARA, NPS en VPRO tv-films als *Labyrint* en *Ivoren Wachters* gemaakt. Voor die films kreeg ik veel erkenning, maar mijn eerste speelfilm – *Total Loss* – mislukte totaal: vorm en inhoud kwamen niet bij elkaar. Ik werd erop afgerekend in recensies, en de film sloeg ook niet aan bij het publiek. Op dat moment denk je dat dat het ergste is dat je kan overkomen. Dat je nooit meer werk krijgt, dat je mislukt bent. Ja, toen heb ik wel een tijdje depressief op bed gelegen. Ik voelde me totaal onzeker. Toen wist ik nog niet dat dat soms gewoon gebeurt: dat je de plank mislaat, dat iets niet goed lukt. En natuurlijk kreeg ik weer werk, kon ik weer films maken.

Niet al mijn films gaan over Israël en het Midden-Oosten. Maar Israël zal altijd een thema in mijn leven blijven. *Offers* bijvoorbeeld is een zwaar politieke film, die ik heel graag wilde maken. Hij gaat over een Palestijnse terroriste die een bom moet laten afgaan op Koninginnedag in Nederland. De film laat zien hoe iedereen gemanipuleerd wordt: wij hier in het westen in hoe we over moslims denken – en

‘Als ik Bambi wilde kijken sleurde mijn moeder me weg bij het scherm: televisie zou de verbeelding ondermijnen’

vice versa. Iedereen is verwickeld in propaganda. Uiteindelijk gaan veel van mijn films over onschuldige mensen die het slachtoffer worden van hogere machten. Dat was in *Nachtrit* zo, maar ook in *Dunya & Desie*. Die film en serie gaan over vriendschap tussen twee meisjes, maar óók over een Marokkaans meisje dat vecht tegen machten die haar proberen te beïnvloeden en sturen. En ook Annie M. G. Schmidt vocht vanaf haar geboorte met haar geniale, vooruitstrevende geest tegen de bekrompen wereld om haar heen. Uiteindelijk is het filmen ook terug te voeren op zoiets banaals als: ik wil gewoon een goed verhaal vertellen. Ik wil geen films maken die je ogenblikkelijk vergeet. Ik wil films maken die blijven hangen, waar je over na kunt denken. Dat je ►

meiden als Dunya en Desie de rest van je leven met je meeneemt, net als Annie.

CONFRONTATIE MET MIJN FAMILIE

Ik kom nu één of twee keer per jaar in Israël, omdat een groot deel van mijn familie daar woont. Mijn zus is naar Israël terugverhuisd, mijn vader en mijn halfbroers wonen er. Nee, als dat niet zo was, kwam ik er nóóit meer. Het nationalisme daar is zo heftig. Onbegrijpelijk. Vooral rond Jeruzalem is de geschiedenis van bloedvergieten heel goed voelbaar. Die energie is zo indringend, als je die één keer hebt gevoeld, dan is dat toch genoeg voor een mensleven? Mijn nichtje zei laatst: "Ik ben trots om Israëliër te zijn." Ik zei haar: "Noem dan eens één ding op waaróm je daar trots op zou zijn, ik zie alleen dingen waar je níet trots op kunt zijn." Woedend werd ze, omdat ik dat zo benoemde. Vreselijk vind ik het als mijn zus zegt: "Je neefje is in Gaza geweest. Hij heeft het er zó koud gehad." Terwijl ik alleen maar denk: hoezo koud?! Er zijn daar 1300 doden gevallen! Hij had daar helemaal niet moeten zijn. Ja, voor ik het weet ben ik dan aan het

‘Als mijn zus zegt: “Je neefje is in Gaza geweest: hij heeft het er zó koud gehad”, denk ik: hoezo koud? Er zijn daar 1300 doden gevallen!’

schreeuwen aan de telefoon. Ik weet wel dat het voor mij gemakkelijk praten is. Ik ben blij dat ik er niet ben opgegroeid, blij ook dat ik niet in het leger heb gezeten. Jongeren gaan daar op hun achttiende als kinderen in. Als ze er drie jaar later uitkomen, zijn het getekende mensen die verschrikkelijke dingen hebben meegemaakt – en gedaan. Ik ben er wel wat afstandelijker in geworden, vroeger kon ik me meer opwinden. Maar je blijft toch denken: ik wil dat het ophoudt, er móet toch een oplossing voor zijn? Maar nee, uiteindelijk denk ik niet dat de oorlog, het vechten ooit ophoudt daar. Er zijn te veel partijen die te grote belangen hebben bij onrust. Er staan altijd krachten op die een oplossing

onmogelijk maken.

Of ik weer films ga maken over dat thema: ik weet het niet. Uiteindelijk liggen er hier ook veel verhalen die ik graag wil maken. Weet je, het is ook ingewikkeld voor mij. Ik woon hier, als ik daar met mijn linkse politieke standpunten zo'n film ga draaien, zet ik me weer af tegen mijn familie. Dat is iedere keer een enorme confrontatie, daar moet je ook maar zin in hebben. Als ik in Israël zou wonen, zou dat anders zijn – dan maak je deel uit van de maatschappij. Het is toch anders als je van binnen met kritiek komt, dan dat je van buiten komt.

Op dit moment worden er gelukkig ook hele goede films in Israël zelf gemaakt. Op het filmfestival in Venetië heeft *Libanon* gewonnen: een film die het verhaal van de invasie in Libanon vertelt gezien vanuit een Israëlische tank. *Waltz with Bashir* is ook een prachtige film. Israëlische filmers komen eindelijk in contact met hun emoties, er ontstaat een bereidheid om naar binnen te kijken. Ze maken gewoon het verhaal dat ze willen vertellen. En verdedigen niet meer ten koste van alles de joodse staat. Dat daar ruimte voor komt, is heel prettig. Hoef ik ook niet altijd meer ruzie te maken als ik daar kom, haha.

VEEL GELUK MET FRANKY

De afgelopen vijf jaar in mijn leven heb ik zo hard gewerkt. Ik heb nu even tijd nodig om alles op een rijtje te zetten. Tijdens het draaien van *Nachtrit* en *Dunya & Desie* was ik zwanger. Daarna ben ik meteen met *Annie* begonnen, ik heb alleen maar doorgevoerd. Weet je, eigenlijk is het niet te doen: twee jonge kinderen en dan films draaien. Eigenlijk moet je jezelf wegcijferen en niks willen, maar ik wil altijd zoveel! Twee kleine kindjes vragen veel aandacht en een moeder met geduld. Dat geduld, dat vind ik een heel ingewikkeld iets: dat heb ik niet altijd. Zelfs als ik niet aan het werk ben, dan wil ik kunnen nadenken, uit het raam staren, zonder dat iemand altijd iets van me vraagt. Gelukkig heb ik Franky: door hem kan ik zijn wie ik ben. Hij is bereid thuis alles op te vangen als ik lange draaidagen maak, en bijvoorbeeld in Frankrijk of Zeeland zit. Dan

doet hij alles alleen: hij vangt de kinderen op, doet het huishouden... Hij doet ook veel als ik er wel ben, hij kookt bijvoorbeeld vaak. Mijn moeder zegt vaak: "Nou Dana, jij hebt wel heel veel geluk!" Ja, daar ben ik me heel erg van bewust. Franky werkt nu vooral als scenarioschrijver. Soms werken we samen, hij heeft het script van *Nachtrit* geschreven. We gaan nu samen een opzet maken voor een grote serie voor de VARA. Dat is heel leuk. We hebben dezelfde interesses, houden van dezelfde karakters en spannende verhalen. En hij kan fantastische dialogen schrijven. Nou ja, het is ook wel eens stressvol hoor, om samen te werken als je zo dicht op elkaar zit. Dat ik bijvoorbeeld kan denken: zit-ie nou nog steeds koffie te drinken? Terwijl je weet dat het verhaal overmorgen af moet zijn. Laat 'm gaan schrijven! Haha. Maar we hebben er allebei heel veel zin in.' ■

De 7-delige tv-serie Annie M.G. is vanaf zondag 3 januari wekelijks te zien bij de VARA/NPS om 20.10 uur op Nederland 2.

VISAGIE RONALD HUISINGA

